

közvetlenül szerzett tapasztalatairól fog beszámolni, és részletesen fogja ismertetni a német ifjúság különféle alapokon álló szervezkedését. Az érdekes előadásra a belépés díjtan.¹⁷

Délmagyarország III. (1927) október 22. 5. oldal Újraközlése: In: Hegyi András: Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében. Válogatott dokumentumok (1874–1986). Szeged, 1987. 190. (130. sz. dokumentum)

212. A szegedi egyetemi ifjúság állásfoglalása a numerus clausus ügyében

A numerus clausus ügyében kedden a szegedi egyetemi ifjúság is megmozdult. Kedd este 9 órára összehívták a Turul bajtársi szövetség vezérségi tagjait. A vezértanácsi tábor megbeszélte a szegedi egyetemi ifjúság követendő magatartását a numerus clausus bejelentett módosításával szemben. A vezetők azonosították magukat a budapesti egyetemi ifjúság már kinyilvánított álláspontjával. Megállapították, hogy a szegedi egyetem hallgatói is ragaszkodnak a numerus clausus fenntartásához, sőt, annak még a kiterjesztését kívánják. Ezt az állásfoglalást nyilvánosságra akarják hozni, és ezért sürgősen összehívják az ifjúság demonstratív jellegű nagygyűlését.

A vezérség el akarja kerülni az egyetemi ifjúság állásfoglalásának esetleges botrányos megnyilvánulásait, a bajtársi szövetség tagjait józan megfontolásra és higgadságra inti. Fel fogják kérni az egyetem rektorát, hogy a budapesti egyetemen már elrendelt óvatossági rendszabályokat foganatosítsák Szegeden is, nehogy oda nem való elemek juthassanak be az egyetem kapuján keresztül.

Szegedi Napló III. (1927) október 26. 3. oldal

213. Igazoltatások botrányos jelenetek a szegedi egyetemen Eltávolították az előadásokról a zsidó hallgatókat

A rendőrség megakadályozta az utcai tüntetések elfajulását

Az ifjúsági egyesületek vezetői egyéni akciónak minősítik a rendezvényt

A Szegedi Napló legutóbbi számában beszámolt a szegedi egyetemi ifjúság vezértanácsi táborának állásfoglalásáról a numerus clausus módosításával szemben. A Turul Bajtársi Szövetség vezérségi tagjai józan megfontolásra, higgadságra intették az ifjúságot, szerdán azonban mégis tüntetéseket, utcai jeleneteket rendezett az egyetemi hallgatók egy része. A tüntetésekkel kapcsolatban túlzott hírek terjedtek el a városban azalatt, amíg a tömeg a különböző egyetemi épületeket és intézeteket járta sorra.

A napok óta mesterségesen felizgatott hangulat szerdán délelőtt a jogi karon robbant ki, ahonnan a tapasztalat szerint eddig még minden tüntetés kiindult. Az első órát, nyolctól kilencig, a legnagyobb rendben megtartották a professzorok a

¹⁷ Az előadás szövege a Bethlen Gábor Kör kiadványainak 1. számaként nyomtatásban is megjelent 1927-ben.

jogi karon, s ennek végeztével a hallgatóság kitódult a folyosókra. Az első és másodévesek között ekkor többen hangosan éltetni kezdték a numerus clausust, és a teremben maradt zsidó hallgatókat felszólították, hogy üljenek a hátsó padokba. Mivel azonban ezek ellentmondtak nekik, most már határozottabban felszólították őket, hogy hagyják el az egyetemet. A kényszerhelyzetnek engedve a zsidó jogászok erre elhagyták az egyetemet, s ezzel megkezdődött az általános tüntetés.

A túlnyomószámában levő fiatal, első és második éves jogászok elhatározták, hogy az akciót átterelik a többi karokra is, s éppen ezért kalapokat, botokat véve, pár pillanat alatt felkészültek a tüntetésre. A gólyák lármázó és zsvivjgó tömege magával ragadott néhány idősebb szigorló jogászt is, s percről-percre megnövekedett tömeggel a Szukováthy-térem lévő bölcsészkarra vették az útjukat. A bölcsészeti kar a leszámítoló palotának harmadik emeletén van elhelyezve. Amikor a tüntetők előzönlötték a folyosókat, éppen szünet volt, s a hallgatóság egy része bent tartózkodott a tantermekben, mások a folyosón sétálgattak. A tömeg hangos „Le a zsidókkal!” kiáltozással száguldott végig a folyosókon, s minden tanterembe benyitottak, zsidó bölcsészeket keresve. Ezek azonban mielőtt még összetűzésre került volna sor, eltávoztak az épületből. A folyosókon való lárma és futkosás zajára professzorok is kijöttek szobáikból, s Horger Antal bölcsészeti kar dékán erélyes szavakkal felszólította a tüntető tömeget, hogy azonnal hagyják el az épületet, s ne zavarják a kar békéjét. A tömeg vezetője azonban szembeállott a dékánal, a vezetőt azután Horger Antal dr. leigazoltatta és értesülésünk szerint megindul ellene a fegyelmi eljárás. A tüntetők erre eltávoztak. Velük mentek a bölcsészeti kar hallgatói, úgy hogy a következő órákat már nem lehetett megtartani, mert nem volt hallgató. De szüneteltek az előadások kilenc órától kezdve a jogi fakultáson is, mert nem jelent meg egy hallgató sem a tantermekben.

A tüntetők ekkor már több mint kétszázan voltak, és nagy lármával vonultak le a Szukováthy térre. Itt a vezetőök rövid megbeszélés után elhatározták, hogy az anatómiai intézetbe mennek igazoltatni, illetve eltávolítani a zsidó diákokat. De ekkor már a rendőrséghez is jelentések érkeztek, hogy a tüntetők utcai botrányokra készülnek, amire a rendőrség intézkedett, hogy kerékpáros rendőrök kísérik végig a tömeget, amerre elvonulnak, s a rókusi templom mellett lévő anatómiai intézetnél megerősítették az őrséget. A tüntetőket, amikor az anatómiai intézethez értek, már erős rendőri készültség fogadta. A készültséget Schön Károly dr. rendőrkapitány vezette, s Loósz István rendőrfelügyelő vezényelte a legénységet. A rendőrség azonban nem avatkozott be még ekkor, mert a tömeg egyenesen az anatómiai intézet felé tartott, s rövidesen mindnyájan bevonultak az épületbe, ahol megkezdődött az izgalmas igazoltatás.

A bajtársi egyesületek tagjai két oldalt sorfalat állottak, egy különítmény pedig erőszakoskodni kezdett a zsidó hallgatókkal. Már attól lehetett tartani, hogy tettlegességre kerül sor, amikor odaérkezett a Csaba orvoskari bajtársi egyesület két

vezető tagja, és kemény szavakkal rendre intve a tömeget, a zsidó orvostanhallgatóknak és medikáknak megnyitották az utat, s biztosították a bántatlan eltávozását. A tömeget ingerelte a vezérségi tagoknak ez a beavatkozása, s megszorodva az anatómiai intézetben levő orvostanhallgatókkal, hangos fenyegetőzések közepe megindultak a természettudományi intézetek felé. Ezután az orvoskaron is megszűntek az előadások. A rendőrség látva, hogy rohamosan növekszik a tömeg és egyre izgatottabb a hangulat, az egy csoportban vonuló tüntetőket úgyszólván körülzárták a kerékpáros és lovasrendőrök, hogy megakadályozzák a zavargást.

A tüntetők ostromszerűen rohanták meg a volt állami gimnáziumban levő természettudományi intézetek kapuját. Itt javában folytak az előadások. Egy őr-szerű kisebb csapat ott maradt az intézet kapujában, hogy mindenkit, aki be akar menni az épületbe, leigazoltasson, a többiek pedig nagy zajjal felrohantak az emeletekre. Az épület minden része visszhangzott a kiáltásoktól s a numerus clausus éltetésében berekedt torkok lármájától. Tanársegédek és szolgák megpróbálták megállítani a tömeget, de hiába.

A természettudományi intézetben történt azután meg, hogy a helyszínrre érkező DEFHE elnök szigorú paranccsal eltiltotta a DEFHE tagjait a további tüntetéstől, mire ezek el is vonultak. Az elnöknek ez az intézkedése visszatetszést keltett a tüntetők egy része között. Néhányan abcugolták is az elnököt. A tüntetők követelték, hogy azonnal hagyják abba az előadásokat, hogy a zsidó hallgatókat eltávolíthassák az épületből. A szolgák azonban elállották a tantermek ajtajait és visszataszították azokat, akik mindenáron meg akarták zavarni az előadást. A tantermekben azonban a kívülről beszűrődő lármától nem lehetett előadást tartani, s éppen ezért kijött a folyosóra Gelei József dr. professzor és rendre intette és távozásra szólította fel a tüntetőket. A professzor szavaira óriási hangzavar támadt:

– Előbb távozzanak a zsidók! Éljen a numerus clausus! Le a zsidókkal! Éljenek a professzorok!

Tizenkettőkor értek véget az előadások, s ekkorra a hallgatók kijöttek a folyosóra. A zsidókat felszólították, hogy azonnal hagyják el az épületet. A pfujozók sorfala között nyolc-tíz hallgató és hallgatónő ment le a lépcsőkön. Mindenikük mögött egy vezérségi tag, hogy valami bántódásuk ne essék. A rendőrségnek, amíg benn ezek történtek, azt jelentették, hogy innen utcai rendzavarásra indultak a tüntetők. Ezért azután szoros kordonnal vették körül az épület minden bejáratát, s az egész környéket ellepték a kivezényelt rendőrök és detektívek. A zsidó hallgatók eltávozása után megindult a menet az utcára, a kapuban azonban szembe találták magukat a rendőrkordonnal.

– Uraim, – mondotta Schön Károly rendőrkapitány – felszólítom önöket, hogy azonnal oszoljanak szét, és saját érdekükben tartózkodjanak az utcai jelenetektől. Hátulról dühös hangok hallatszottak:

- Nem megyünk!
- Összebb a kordont! – volt erre a parancs.

A rendőrgyűrű szűkült, és a bentszorult tüntetőket kettes-hármas csoportokban bocsátották csak el. Ezek azonban a legközelebbi sarkon megvárták egymást és tüntető felvonulásra indultak. Futólépésben haladt az ekkorra már több, mint háromszázra szaporodott tömeg a Széchenyi téren keresztül a központi egyetem felé. Mivel akkor már komolyan fenyegető hangok hallatszottak, a kerékpáros rendőrök parancsot kaptak a tüntetők szétesztatására. Ezek meg is kezdték az attakot a Kárász utca sarkán, azonban nem bírtak a tömeggel, amelynek egy része a Kelemen utca felé kerülve igyekezett az egyetemre. A Kárász utca másik sarkán megismétlődött a sikertelen szétszórási kísérlet. A tüntetés láttára néhány kereskedő lehúzta üzletének redőnyeit.

– Az Alma Materbe! – kiáltották, s egymást taszigálva futottak a tüntetők az egyetem felé.

A rendőrség mindenütt utánuk s pillanatok alatt körülvette a rendőrgyűrű az egyetemet. A tüntetők az épület előtti kis parkban szorultak össze, kint pedig egymás után érkeztek meg a kért rendőri csapatok. A rendőrök hátra szorították a kíváncsi tömeget a Dugonics térre, és felfejlődtek a szakaszok az egyetemmel szemközt. A kis park egyik bejáratánál Magyar Károly rendőrfelügyelő, a másikonál Loósz István vezényelt. A tüntető tömeg magatartása arra indította Loósz felügyelőt, hogy bevezényeljen néhány rendőrt a tüntetők megrendszabályozására. Alig léptek azonban be a rendőrök a kis parkba, a tüntető tömeg, mint egy test, nekirohant a rendőröknek és viaszorították őket az úttestre.

– Autonóm terület! Ki a rendőrökkel! Éljen a numerus clausus! – hangzottak a kiáltások.

A következő pillanatban már felhangzott a Himnusz, utána pedig a Hiszekegy. A tüntetők levett kalappal énekeltek s mivel a rendőrség nem állt vigyázzba, emiatt újból a megjegyzések özönét zúdították a korláton kívül álló rendőrségre. Ezután megkezdődtek itt is a meglehetősen durva igazoltatások s az egyetemen tartózkodó zsidó hallgatókat kiküldték, sőt egy egyetemi hallgatót, aki azt a megjegyzést tette, hogy „taknyos kölykök”, formálisan lelőtték az utcai lépcsőn.

Ezután bevonultak az egyetem előcsarnokába, hogy a teendőket megbeszéljék. Száz és száz hang akart egyszerre beszélni, s így nem tudtak megegyezni a találkozás időpontjára vonatkozólag s abban maradtak, hogy az események alakulásától teszik a továbbiakat függővé. Ezután legnagyobb rendben, a rendőrség sorfalai közt elhagyták az egyetemet.

A tüntetésekkel kapcsolatban a Szegedi Napló munkatársa beszélt a Bés a MEF-HOSz bajtársi szövetségek vezéreivel, akik azt az információt adták, hogy az egész tüntetés a fakultási és kerületi bajtársi egyesületeknek tudta nélkül és akarat ellenére, sőt a tegnap esti vezérségi táborozás határozata ellenére történt. Az egész tüntetés pár fiatal jogásznak spontán hangulatkitörésére vezethető vissza,

s ezek sodorták azután magukkal a komolyabb elemeket is. Ilyen körülmények között a bajtársi szövetségek semmi felelősséget nem vállalnak az eseményekért.

Reinbold Béla dr. egyetemi rektor a déli órákban magához kérte az ifjúság vezetőit, akik azonban a rektornak is kijelentették, hogy egyéni akció volt a tüntetés, amellyel nem azonosítják magukat a bajtársi egyesületek. A rektor kérte a vezéreket, hogy kövessenek el mindent az ifjúság megnyugtatósára, nehogy a szerdai események megismétlődjenek s esetleg súlyos konzekvenciákat vonjanak maguk után.

Értesülésünk szerint az ifjúsági egyesületek a tegnapi vezértanácsi tábor határozata értelmében egészen komoly keretek között fogják kifejezni ma este fél kilenckor tiltakozásukat a Horthy Internátus menzáján. Határozati javaslatot olvasnak fel, amelyhez hozzászólnak az egyesületek megbízottai, és ezt eljuttatják a kultuszminiszterhez. Azonban bármiféle botrányos jelenetet elítélnék, és attól tartózkodnak.

Munkatársunk felkereste a tüntetésekkel kapcsolatban Buócz Béla dr. rendőrfőtanácsost, a szegedi rendőrkapitányság vezetőjét, aki a következő nyilatkozatot tette:

– Értesültem a sajnálatos egyetemi tüntetésekről, s azért intézkedtem, nehogy komoly következményei legyenek a dolognak. Remélem, hogy az egész ügy nem fog komolyabb szint öltetni, mert ha igen, akkor kénytelen volnék minden rendelkezésemre álló eszközzel a zavargásokat meggátolni. Ahhoz semmi közöm, hogy mit csinál az ifjúság az egyetem falai között, de azt meg fogom akadályozni, hogy veszélyeztessék az utca nyugalma és a polgárok békéjét.

A mai nap folyamán előállítás nem történt, azonban folyik a nyomozás annak megállapítására, hogy kik heccelik a diákságot tüntetésekre. A rendőrség egyébként az egyetemi épületek előtt megkettőzött permanenciában volt, s a központban nagy rendőri készültség várta a parancsokat egész nap. A központi egyetem kapujában este hat órakor ismét gyülekeztek a tüntetők. Hat órára mintegy száz bajtárs jött össze. Kivonulásra azonban nem került sor, mert a diákok hírnökei azt a hírt hozták, hogy a rendőrség a legnagyobb felkészültséggel várja a fejleményeket. A kis csoport erre tanácsosabbnak vélte békében széteszlani s megvárni a ma esti diáknagygyűlés határozatát. Fél hét tájon már egy lélek sem volt az egyetemen a tüntetők és igazoltatók közül. A rendőrség egész este, sőt éjjel is permanenciában volt. A gyülekezéskor kerékpáros rendőrök erősítették meg az egyetem környékére kirendelt őrszemeket s detektívek figyelték a bajtársakat. Beavatkozásra azonban nem került sor. Bizalmasan arról értesült hat óra után a rendőrség, hogy a korzóra terveznek felvonulást a diákok. Ezért azután Schön kapitány, a rendőrkészültség parancsnoka, ötös patulokat küldött a korzóra, akik még kilenc órakor is ott cirkáltak. A hat órás gyülekezésnek volt egy incidense is, amelynek fegyelmi folytatása lesz. A gyülekező bajtársak elállották az egyetem kapuját, és minden bemenni szándékozót igazoltattak éppúgy, mint egész nap.

Ebben az időben érkezett az egyetemhez több szegedi hölgy és úr, akik Szabó László dr.-nak, a szegedi egyetem publicista magántanárának 6 órára hirdetett előadását akarták meghallgatni, s még nem értesültek róla, hogy az előadás elmarad. Ekkor jött az egyetemre Hainiss Elemér dr. egyetemi tanár is az ebben az időben folyó tanácsülésre, s az igazoltatók a professzor útját állották. A kapuban tudniillik, túlnyomórészt jogászok állottak, akik nem ismerték az orvosprofesszort.

– Nem lehet bemenni, elmarad az előadás! – mondotta egy jogász abban a hiszemben, hogy ő is Szabó László dr. előadására igyekszik.

– Engedjenek be az urak! – mondotta erélyesen Hainiss dr.

Különböző megjegyzések hangzottak el, amikor azután valaki felismerte a professzort, és súgva adták tovább:

– Ez Hainiss, álljatok félre!

Az út megnyílt Hainiss Elemér dr. előtt, aki azonban most megállott, és kérdőre vonta az igazoltatókat:

– Ki volt az, aki megállított? – kérdezte.

– Én voltam méltóságos uram, de...

– Hogy hívják?

A jogász megmondta a nevét.

– Milyen karon van?

– Jögon.

– Gondolni fogok önre! – mondotta Hainiss professzor, és otthagyta a meglepődött igazoltatókat.

Szegedi Napló III. (1927) október 27. 1–2. oldal

214. A MEFHOSz, a nemzethűség, a numerus clausus, a gumibot lovagjai s egy pár szó, válaszul a prorektor úrnak

A MEFHOSz, vagyis magyarul: a magyar egyetemi és főiskolai hallgatók országos szövetsége elhatározta, hogy a külföldi diákszövetségekkel, a bécsi, a párizsi, a berlini, a prágai, a római stb. szervezetekkel közlik: milyen támadás készül a magyar egyetemi hallgatók ellen a numerus claususról szóló törvény módosításával. A MEFHOSz tehát a külföldi diákszervezetek támogatását kéri a magyar kormány javaslatával és a magyar törvényhozás várható akarat kijelentésével szemben. A MEFHOSz azt akarja, hogy külföldi szervezetek is szóljanak ahhoz hozzá, hogy a független magyar állam független törvényhozása milyen törvényeket hozzon. A MEFHOSz azt akarja, hogy külföldi szervezetek is szóljanak ahhoz hozzá, hogy a független magyar állam független törvényhozása milyen törvényeket hozzon. Ha a magyar szociáldemokrata párt a munkásság sérelmeit külföldi társszervezeteik elé terjeszti, akkor a magyar szociáldemokratákat hazátlan bitangoknak nevezik azok, akik a numerus clausus módosításaival szemben a külföldi társszervezetekhez fordulnak segítségért. S duo faciunt idem, non est idem.